

УДК 811.161.2'373.47:821.161.2"20"Карпа
DOI 10.35433/philology.2 (93).2020.87-95

ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНВЕКТИВНИХ НОМІНАЦІЙ ОСОБИ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОЗИ ІРЕНИ КАРПИ)

З. С. Шевчук*

У статті представлено аналіз лексичних інвективних одиниць для характеристики особи. Матеріалом дослідження слугували прозові твори І. Карпи (романи "Bitches Get Everything", "Добло і зло", "50 хвилин трави"). Для з'ясування прагматичного потенціалу інвективних номінацій особи використано низку методів, зокрема метод аналізу – для опису основних підходів щодо трактування інвективи в комунікативному, когнітивному, соціокультурному, лінгвокультурному аспектах; метод синтезу, за допомогою якого узагальнено основні положення та висновки; дефініційний аналіз, суть якого полягає в тлумаченні поняття «інвектива» в сучасному мовознавстві; використання методу наскрізного виписування, семантико-стилістичного аналізу та описового методу пов'язане із системним підходом до опрацювання мовних засобів, що репрезентують негативну оцінку семантику, виражену інвективними лексемами для характеристики особи. Увагу акцентовано на варіативності термінів (обсценна лексика, пейоратив, лайка, ненормативна лексика, знижена лексика, аргі, просторіччя, вульгаризми, сленг та ін.), що використовують для позначення лексики з негативним значенням. Описано лексеми для характеристики морально-етичної сфери життєдіяльності особи (переважно жінки), зокрема продемонстровано описові номінації, ужиті як прихована іронія. Продемонстровано інвективи, що мають на меті принизити соціальний статус особи. Широко представлено інвективні номінації, які виражають негативну оцінку інтелектуальних здібностей чоловіка / жінки. Відзначено основну тенденцію до активного використання табуйованих лексем, асоційованих із поняттями пристойності / непристойності, що зневажливо характеризують жінку як представницю «легкої поведінки». Виокремлено інвективи, використані на позначення таких аспектів людської діяльності, як-от: вік, національна належність тощо. Визначено інвективні номінації, пов'язані з назвами тварин, язичницькими мотивами, богохульством.

Ключові слова: інвектива, номінація, негативна оцінка, образа, лайка, глум, іронія, зооморфізми, демонологія.

* кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української мови
(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)
zoeslava19@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9309-5517

THE PRAGMATIC POTENTIAL OF INVECTIVES (BASED ON PROSE BY IRENA KARPA)

Shevchuk Z. S.

The article presents an analysis of lexical invective units for personality characteristics. Such collections of prose by Irena Karpa as "Bitches Get Everything", "Good and evil", "50 minutes of grass" served as the material for analysis. To clarify the pragmatic potential of invective nominations of a person, a number of methods were used, including the method of analysis for describing the main approaches to the interpretation of invective in communicative, cognitive, sociocultural, linguistic and cultural aspects; method of synthesis, which summarizes the main provisions and conclusions; definitive analysis, the essence of which is to interpret the concept of "invective" in modern linguistics; using of the method of end-to-end writing, semantic-stylistic analysis and descriptive method is associated with a systematic approach to the development of language tools that represent negative evaluative semantics, expressed by invective tokens to characterize a person. Attention is focused on the variability of terms (obscene vocabulary, pejorative, swearing, profanity, reduced vocabulary, slang, colloquialisms, vulgarities, slang, etc.), which are used to denote vocabulary with a negative meaning. The characterization of the moral and ethical sphere of a person's life (mostly women) are described, in particular, the descriptive nominations used as a hidden irony are demonstrated. Invectives aimed at lowering a person's social status are demonstrated. Invective nominations, which express a negative assessment of the intellectual abilities of a man / woman are widely presented. The main tendency for active using of taboo lexemes, associated with the concepts of decency / obscenity, which contemptuously characterize a woman as a representative of 'easy behavior' are presented. The invectives used to denote such aspects of human activity as age, nationality, etc. are singled out. Invective nominations related to animal names, pagan motives, blasphemy have been singled out.

Key words: invective, nomination, negative evaluation, insult, profanity, mockery, irony, zoomorphisms, demonology.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку мовознавства значну увагу акцентовано на систематичному поповненні лексичного фонду, що слугує засобом номінації елементів навколишньої дійсності, які продукує наша свідомість. Із-поміж слів, які виконують номінативну функцію, значну частину становлять оцінні номінації, що відтворюють наше ставлення до особи, подій, явищ тощо. Вираження т. зв. вербальної агресії є досить поширеним явищем і репрезентує негативну семантику використаних мовних одиниць. Відтак "сьогодні вважається модним використовувати лайливі, вульгарні, брутальні слова не лише в побутовому мовленні (що із задоволенням роблять підлітки), а й на робочих місцях, у телевізійних передачах, у залі засідань Верховної Ради, у ЗМК, у

художній літературі тощо. І це не звичка, а вияв епатажу, навмисне порушення узвичаєних норм і правил" [9: 121]. З огляду на зазначене вище зауважимо, що саме ґрунтовний аналіз питання вживання інвектив на прикладі номінацій особи в текстах І. Карпи дасть змогу виокремити риси індивідуального стилю письменниці в аспекті аналізу прагмасемантичних особливостей оцінної семантики лексичних одиниць, а також впливу гендерного чинника під час оцінювання особи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор. Поняття інвективи сьогодні є об'єктом наукових дискусій, що зумовлено, насамперед, варіативністю термінів на позначення цієї номінації: *обсценна лексика, лайка, пейоратив, ненормативна лексика, знижена лексика, арго, просторіччя, вульгаризми, сленг* тощо. Інвективу

науковці опрацьовували в різних аспектах: комунікативному, когнітивному, лінгвокультурному, соціолінгвістичному (праці М. Д. Голєва, О. В. Демидова, В. І. Жельвіс, А. Є. Кулакова, А. В. Кур'яновича, Б. Я. Шарифулліна та ін.). Активно опрацьовували інвективну лексику зарубіжні мовознавці (Л. Андерсон, О. Есперсен, Е. Клайр, А. Пеймс, М. Раффнер, П. Традгілл та ін.). У сучасній лінгвістиці інвективу розглядають в аспекті дослідження стилістичних шарів лексики, зокрема увагу акцентують на з'ясуванні природи цієї лінгвістичної дефініції, підходів до трактування статусу, критеріїв виокремлення (розвідки Г. В. Завражиної, Б. О. Коваленка, І. С. Муратової, Я. К. Радевича-Винницького, Л. О. Ставицької, С. В. Форманової та ін.).

Формулювання мети та завдань статті. Мета нашої статті – з'ясування лінгвопрагматичних особливостей уживання інвективних номінацій особи завдяки аналізу їхніх лексико-стилістичних і структурних характеристик у прозі І. Карпи. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: окреслити термінологічний апарат поняття «інвектива»; виокремити класифікаційні характеристики інвектив для номінації особи в аналізованих текстах; описати мовні засоби вербалізації інвективної лексики та її семантичне наповнення в системі мовного портретування особи; з'ясувати концептуальний зміст інвективних номінацій особи в контексті сучасної української жіночої прози (на прикладі романів І. Карпи "Bitches Get Everything", "Добло і зло", "50 хвилин трави"). Для досягнення мети та виконання поставлених завдань застосовано такі методи дослідження: *метод аналізу* – для виокремлення поняттєвих категорій, що репрезентують різновекторні підходи до опису інвективи; *метод синтезу* – для

узагальнення основних положень і висновків; дефініційний аналіз – для тлумачення поняття інвектива; *метод наскрізного виписування* – для карткування текстових фрагментів з описами інвективних номінацій особи; *семантико-стилістичний аналіз* – для з'ясування експресивного потенціалу інвективної лексики на поначення особи; *описовий метод* – для відбору та інтерпретації фактичного матеріалу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Інвектива – це вербально виражене ставлення адресанта до адресата, яке має на меті різке звинувачення, осуд із метою образити, принизити та зганьбити опонента в якомога різкій, грубій і цинічній формі та дискредитувати його (позаяк інвектива порушує норми моралі в суспільстві), що ображає честь і гідність особи [8, с. 130]. Сьогодні інвективу розглядають у вузькому й широкому значеннях. У вузькому значенні інвективу трактують як образливе (лайливе) слово табуйованого характеру, репрезентоване за допомогою конкретного мовного знака, яке найчастіше використовують в усному мовленні. Загалом сутність інвективних номінацій пов'язують із давніми міфологічними уявленнями про прокляття, замовляння, які так негативно могли впливати на людину. У широкому розумінні інвектива – це будь-яка одиниця мови, виражена зі значенням образи кого-небудь. В академічному тлумачному словнику інвективу трактують як "гострий викривальний виступ проти кого-, чого-небудь; гостре обвинувачення" [6: 4: 24]. Інвективи найповніше схарактеризовано на лексичному рівні з огляду на варіантність цього феномена та виразні відтінки значень – *неприємне, лайливе, образливе, зневажливе, вульгарне, агресивне* слово. Прагматичний потенціал інвективної лексики полягає у

використанні загальноживаних понять, які залежно від комунікативної ситуації та інтенцій мовця трансформуються в експресивні позначення й набувають емоційності, зниженості, лайливості, образи, жарту, іронії тощо. Моделювання таких ситуацій в аналізованих текстах І. Карпи репрезентують порушення культурних вимог до комунікативної поведінки, що є основним механізмом для використання інвективи. Відтак максимального емоційно-експресивного навантаження набувають вербальні конструкції, які моделюють табуовану поведінку персонажів. Ця обставина зумовлює широкий спектр семантичних варіацій інвективних номінацій залежно від формату ситуації (конфлікт, імпровізація, пряме зневажання особи під час діалогу та ін.) та з урахуванням наявних складників комунікації (фізичних, фізіологічних, психологічних, соціальних, контекстних, ситуативних та ін.).

Уживання лихослів'я, образи для найменування особи в прозі І. Карпи використано для того, щоб "обрамити" мовлення персонажів, зробити його більш емоційним, напруженим і динамічним.

Найпродуктивнішою групою лексики є іменники для характеристики морально-етичної сфери життєдіяльності особи (здебільшого жінки). Підлість, підступність жіночої натури – це своєрідний архетип, відомий ще з кінця XVIII ст. (твори І. Котляревського, пізніше – І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного). У сучасній жіночій прозі такі стереотипні характеристики трансформовані в більш уїдливі, викривальній лексиці, наприклад: *Певно, за цими рядками проглядається 40-річна **стерва** з кризою середини життя й передменструальним синдромом водночас* [2: 14]; *Я про щось весело*

*тринджу з дячком, моїм супроводителем. Га, як розпоясалася, **сволота** п'яна* [4: 161]. Внутрішня форма інвективи сука (більш іронічне – сучка) репрезентує негативну експресію та викривальний характер жінки: – *Що, – казав Ніно, – ця **сука** не хоче приходити на десяту, а хоче на дванадцяту?! То покажіть їй на двері!!!* [4: 205]; *Тобто **сучка** до нас приблудила, і ми її назвали Юля Марківна* [4: 64].

На особливу увагу заслуговує трактування лексеми жінка з позиції емоційно-експресивного наповнення. Відтак в аналізованих текстах натрапляємо на описові номінації *баба, тьолка, жєницїна*, ужиті в значенні т. зв. іронічних інвектив, які, до речі, репрезентують оцінку, наближену до нейтральної та позитивної: *А знаєте, – сказала Євка, – я не можу сказати, що знаю, як вас звати, але ви – класна **баба*** [2: 15]; – *Якась я геть **хуйова тьолка**, – жалілась я вголос, – бо чого це в мене одягання займає три хвилини, а в тебе тридцять?* [4: 112]; *Нема експрес-методу, звучить погроза мені і, що страшніше, машині Білочці, котра ж не може пулятися сірчаною кислотою у відповідь на відривання – дії бампера чи дряпання її червоних лакових бочків пилкою для нігтів актуальної комодівської **творческой тьолочки*** [4: 225]; *А ще буває така трагедія, що **козиру тьолочку** візьме й запросить якийсь уродський і смердючий чужак* [4: 57]. Експресивність актуалізована прикметниками-означеннями, які семантично увиразнюють уживання зазначених інвективних одиниць.

Семантичними варіантами відзначені описові лексеми для найменування чоловіка: *пацан, чужак, поц*. Їхнє вживання в аналізованих текстових фрагментах репрезентують інтенсифікацію негативної оцінки (сигналізатором вираження негативного значення виступають прикметники/діеприкметники): *поц – незадоволений пацан – уродський,*

смердючий чувак: Дік слугував моїм вічним алібі. Коли мені хотілося піти позажигати з якимось **недозволенім пацаном**, я гриміла повідком і на всю хату оголошувала: – Дік, гуляти! [4: 73]; – А взагалі Олів – сексуальна тьолка, а Папай **поц**. – Сам ти **поц**. Папай кльовий, а Олів дура писклява [4: 273]; А ще буває така трагедія, що козирну тьолочку візьме й запросить якийсь **уродський і смердючий чувак**. І якщо тьолочка ще й така гуманістка, як я, то хрін вона йому відмовить [4: 57].

Для приниження чоловічої честі й гідності І. Карпа використовує інвективні номінації **підарас**, **хам**, **сволота**: *От чого ти все до себе ліпиш — що, інших людей нема?! Так от, ці підараси умудрилися залізи навіть в літературу. В літературу – цю сакральну річ!* [2: 22]; *Вася втягнув соплі через горло і харкнув ними просто на підлогу шкільного гардеробу. – Хам, – сказала я* [4: 64]. Поодинокими є випадки вживання образливих лексем без указівки на особу: *Або, якщо Даня помер, першаліпша сволота, що не полінується роздерти конверта з марками Б і Д* [2: 89].

Інвективи часто використані для приниження соціального статусу особи: *Найгідкішим було те, що, поперше, мене вже не зможе запросити ніхто **нормальний**, а по-друге, в цього, **галімого**, жакливо підніють руки. Одного разу сталося таке. Танцюю, значить, я з одним **галімиім пацаном** (взагалі ще й не з нашого міста, а з позорнякової Дори), а на мене дивиться інший, ще **галімиший*** [4: 57]. У наведених текстових фрагментах простежуємо вживання антиномій щодо оцінки соціального статусу чоловіка, які можемо розташувати на шкалі градації, інтенсифікуючи характеристики від позитивної до негативної: *нормальний – галімиий – галімиший*.

Лексеми на позначення найменувань жінки репрезентовані перифразованими номінаціями,

актуалізованими внутрішньою формою слова. Такі слововживання засвідчують переважно негативну конотацію описових номенів, які відносимо до інвективних, та репрезентують виразність індивідуального стилю І. Карпи. Такі інвективні назвиська трансформовані через власне ім'я або прізвище, наприклад: *А я – просто Карпиха. А Вередючка – Верза. А Оксана Смолін – Смола <...>. А Мицачка – Мицалейка. А Мицак – Мицалей. А Лариса Процюк – Процесорна. А Альона Мельничук – Мельніца. А Роман Кошут – Кошара* [4: 124].

Дуже часто такі назвиська створюють виразний іронічний ефект: *В нас дуже довго була улюблена вчителька, Наталя Петрівна. Погоняло – Наташка. Нам чогось тоді здавалося, що вона мусить страшенно образитися й розізлитися, взявши, як ми її називаємо. Так само ми думали і про шкільних вчителів на прізвиська «Аннушка» чи «Нінушка». Та ці вчительки мали би стрибати під стелю від щастя, що їх не називали, як деяких інших – Клізма, Тумбочка чи Кукурудза. (Правда, Нінушка з легкої руки нашого комп'ютерного покоління стала була Нінзьою, але й тут їй несказанно повезло... Могли би назвати цю велику руську жінчину значно метафоричніше)* [4: 37].

У романі "Добло і зло" І. Карпа коментує ім'я Леся, використовуючи градаційний ряд номенів, у якому простежуємо процес формування цікавих перифразованих номінацій: *Лариса – Леся – Лесюндра – Лесяка: Мама у нас в сім'ї носила купу магічних імен. Починаючи з того, що насправді її звали Лариса, але тато перейменував цю кацапську Ларису в нормальну галицьку Лесю. Відтак це деревувало в Лесюндру й Лесяку* [4: 131].

Негативна оцінка інтелектуальних здібностей широко представлена інвективами для характеристики

чоловіків: *Євка казала, що він дурень і збиралася жити вічно. Обое помилялися* [2: 56]; *Наші з Рибочкою сусіди – класичні жінчина с ребьонком. Тобто така собі енергійна тітонька-художниця і її син, двадцятирічний **дебіл** з гітарою* [4: 296]; *Коротше, особливо ні на що не сподіваючись, сніговик подався у столицю. Шукати своє кохання та того **придурка**, що позичив в нього 50 баксів минулого року»* [4: 264]; – *Піду зароблю бабла... – Стогневич бере автомат і виходить на безлюдну дорогу. О цій порі жоден **ідіот** на неї не виїде* [3: 217].

Апеляція до розумової активності жінки представлена опозиційними інвективними номінаціями щодо номінацій чоловіків: *ідіот – ідіотка, дурень, придурок – дура, дурена, дебіл – дебілка: Євка згадала про маленький літачок на два місяці, котрий вона намагалася вкрати минулого літа. Щоб долетіти до Мон Блану, **ідіотка*** [2: 15]; – *Міша, – починаю я задрочувати Ведмеда. – Від тебе так пахне дивно... – **Дура!*** [2: 24]; – ***Дурена** ти. Нікого ти не напругаєш. А що Давид?* [3: 150]; *Її хату можна було бачити з нашого балкону і ми навіть хотіли налагодити мотузкову пошту – в Кропиви валялася вдома величезна бобіна — але мама сказала, що ми **дебілки*** [4: 30].

Тенденцію до вживання ненормативної лексики в сучасній українській прозі простежуємо впродовж останніх років. "Мовне епатування» використано, щоб привернути увагу читацької публіки, максимально її зацікавити й аж ніяк не спровокувати агресію в читача. Донедавна табуйовані теми (сфери тілесності й інтиму) стали «модними», позбавленими соціокультурних заборон та обмежень. «Вважаємо, що поняття пристойності /непристойності, частіше за все асоційовані із сексом та відправами природних потреб, не може мати жорстких меж... Така фізіологія, без

якої її існування неможливе, певною мірою відображена в мові", – наголошує С. Ф. Форманова [9: 124]. У творах І. Карпа використовує інвективи, що зневажливо характеризують жінку, позиціонують її як «жінку легкої поведінки, повію», наприклад: *Хоча її думки були зараз доступніші і легші до брання за **шльондру** з молодим задом і старим передом. Така в них вчора просила вогню* [2: 140]; *А жінка його капарниця і **курва**, яких світ не бачив* [4: 179], або ж, навпаки, уживає грубу, зневажливо-образливу лексему *целка* для найменування жінки, яка не погоджується на інтимні стосунки без обґрунтованої причини (прикладка підсилена характеристикою *патріотка*, яка вказує на відданість своїй позиції): *Про тебе кажуть, що ти на всіх дивився згори, що ти **целка-патріотка** і така сука, яких ще світ не бачив* [4: 56].

На увагу заслуговує власне лексема *проститутка*, яку трактують у прямому, загальному значенні та переносному – з негативним семантичним відтінком (за академічним словником української мови, "проститутка – 1. Жінка, яка займається проституцією. 2. перен., розм. Продажна, безпринципна, безчесна людина" [6: 8: 298]). У текстових фрагментах *Тріші Торнберґ* якогось дива заманулося продовжити вчорашню сварку з Нікітою, аґентом, що просто дупу рвав, аби нам було добре: *шукав нових інвесторів, нове помешкання, нове натхнення, нові наркотики, нових **проституток** і йогурт* [3: 25], *Стала **проституткою** (нелегально) в Сомалі* [2: 84] немає чіткої вказівки на вживання аналізованої лексеми з негативною конотацією, а лише зафіксовано такий «вид діяльності» жінки.

Прагнення авторки максимально відобразити негативне ставлення до персонажа, апелюючи до аспекту відтворення непристойності,

спричинене вживанням інвективного словосполучення *скурвий син* для характеристики особи чоловічої статі: *Даня однаково давно вже прочитав більше неї, він, **скурвий син**, завжди знав відповіді на Євчине "А ти знаєш?", він навіть деколи ті відповіді не облямивався вимовити* [2: 165].

Для висловлення антипатії щодо зовнішності особи вжито інвективну лексику, що виражає згрубілий, немилосердний, саркастичний глум: *Я навіть не знаю, хто тут на цього **урода** з його «єдиномишленниками» має в суд подавати: каскадери скаржитися в товариство захисту прав людини за те, що їх поставили через «і» з волохатими тварюками, чи звірі в товариство захисту прав тварин за те, що їх вважають дешевим м'ясом нарівні з каскадерами* [3: 224]; *Треба знайти Квітку, думала я. Тільки ж як мені туди піднятися з цією уродською причою, я ж як **чучело**?! [4: 65]; *Коротше, вона назвала мого продюсера Біляковим. А його прізвище Худорук. Ну, хіба що прізвисько **Білок**, бо ж він весь білий, як сніг на різдвяній картинці* [4: 220]. Для номінації негарної жінки використано інвективу *чувирло* (якій протиставлено образ прекрасної нареченої): *Мені чомусь стало сумно. Наречена – це така гарна, з довгим кучерявим волоссям, лагідна і весь час сміється. А я якесь **чувирло в кедях*** [4: 314].*

Нечастотними є вживання інвектив на позначення негативної оцінки вікових особливостей особи, як правило, жінки. Крім того, виразно простежуємо іронічні інтенції автора викликати насмішку над персонажами: *Тобто тьолок тоді в мене й у помині не було, Гапочка була 8-річним **опецьком**, а Вовік, хоч і вчився зі мною в одній школі, жодного серйозного інтересу не виявляв – **малалетка** патаму шо* [4: 308]; *А потім ми різко вирости, і я навіть схудла, за одне літо перетворившись із 53-кілограмового **опецька** [зараз я*

важу 47) у подобу нормальної 12-річної дівчинки [4: 13].

Лібералізація моралі, поведінки, свобод і поглядів змінює ставлення до вживання інвективної лексики. Частотними є використання назв тварин – зоонімів (зооморфізмів) для приписування особі певних недоліків, які простежують у зовнішньому вигляді чи поведінці цієї тварини: – *Я... Я ненавиджу тебе! – хрипить він. – Навіщо ти все це робиш? За що мені таке, Трішо? Сука. Хочу, щоб ти здохла. Я любив тебе... I will step on you on my way up And I will step on you on my way down... – ... як же ти дістала мене, **тварюка**...*[3: 230]; *Я просто змія-спокусниця, таких убивати треба відразу при народженні, скажіть?* [3: 212]; – *Ну, бо її минулий хлопець, здається, ще й досі її кохає. А я така **свиня**... – Чого свиня? – Бо її безсовісно відбив* [3: 167]; *Однак Євка відразу проганяла такі думки – цей дешевий ескейп від неймовірно складного і значущого шляху самостворення. «Досить вже того, **корово**, що ти заміж виперлась!» – казала вона собі* [2: 65]. Комунікативно-прагматичний іронічний ефект простежуємо на прикладі лексеми *зайчик* для характеристики особи чоловічої статі: – *Коля, – казала я, примруживши очки, небайдужому до мене багатому синку, – збігай в «Карє», купи нам шоколадку... І, щоби кінцево розтроцити його вагання, додавала: – Ти ж у мене **зайчик**... – Ха-ха! Ти ж у мене зайчик! Ти ж у мене **зайчи-ик!!!** – реготала потім Квітка, запихаючись шоколадкою з банановою начинкою. – Ну ти, Карпа, даєш!!!* [4: 60].

Важливе місце в аналізованих текстах посідають елементи демонології, які в конфліктній ситуації стають інвективами, що репрезентують взаємозв'язок із богохульством, язичницькими мотивами: – *Дідьком, а не дядьком. Чортом тобто. – Да? Ну ладно. Кароче, останній рецепт. "Однояйцеві*

двері' [3: 124]; – Я, звичайно, **відьма**, але ж зовсім молода і недосвідчена – якихось там 216 років... [2: 204].

У процесі комунікації виявлення образи простежуємо через глум над уживанням стилістично знижених назв представників деяких народів. Зокрема, надмірна увага до представників російського народу репрезентує своєрідні стереотипні українсько-російські відносини, що продемонстровано використанням будь-якої доречної можливості вжити образливу, глумливу лексику: *Да-да-да-да-да!* – волає *Стогневич*. – *Ілі «мустані» старий, ілі вот ету!!!* – **Москалів** не покатаємо, – злорадно кажу з іншої кімнати я [3: 112]; *А чьо ета такое острае?* – кричала на офіщика схожа на бритого *Достоевського кацапка*. – *Не можете нармальную еду сделать?! Я такое есть не сабіраюсь* [4: 284]; *А вчитель історії ледь не спровокував був мою національно свідому родину розпочати проти нього вендету, коли назвав мене кацапкою у відповідь на мое «Я не гуцулка»* [4: 26].

Висновки й перспективи дослідження. Отже, аналізований текстовий масив творів І. Карпи дає змогу стверджувати, що: 1) інвективні номінації слугують засобом відтворення негативної ставлення до особи шляхом опису різних аспектів людської діяльності: зовнішності, морально-етичної сфери, рис характеру, соціального статусу, віку, належності до певної національності тощо; 2) інвективи вербалізують негативну оцінку семантику, що втілена в образливому, глумливому ставленні до особи; 3) окремі інвективні слововживання використані з іронічною інтенцією; 4) поняття про інвективну лексику представлене в нашій свідомості на шкалі добре/погано, що відображено у відповідному слововживанні протилежних (позитивних і негативних) лексем, що репрезентують позитивну й негативну оцінку особи. Перспективу

дослідження вбачаємо в аналізі широкого спектра різнорівневих мовних одиниць з урахуванням гендерного аспекту для опису мовленнєвих і поведінкових особливостей чоловіка та жінки в сучасних прозових текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоконенко Л. А. Пейоративна й інвективна лексика в міжособистісному конфлікті. *Філологічні студії*. 2012. Вип. 7 (2). С. 119–127.
2. Карпа І. 50 хвилин трави. Харків, 2004. 239 с.
3. Карпа І. *Bitches Get Everything*. Харків, 2007. 240 с.
4. Карпа І. *Добло і зло*. Харків, 2008. 319 с.
5. Муратова І. С. Мовна інвектива як одиниця вербальної агресії. *Вісник Житомирського державного університету. Серія «Філологічні науки»*. 2009. Вип. 48. С. 198–201.
6. Словник української мови: в 11-ти т. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні; редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін. Київ, 1970–1980. Т. 8. 1980. С. 298.; Т. 4. 1973. С. 24.
7. Ставицька Л. Українська мова без табу. *Словник нецензурної лексики та її відповідників*. Київ, 2008. С. 11–70.
8. Форманова С. В. Стилістичні особливості інвективи в українській мові. *Записки з українського мовознавства*. 2013. Вип. 20. С. 124–131.
9. Форманова С. В. Інвектива в сучасних інтернет-виданнях. *Young Scientist*. № 9.1 (61.1). September, 2018. С. 121–124.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bilokononko L. A. (2012). Peioratyvna y invektyvna leksyka v mizhosobystisnomu konflikti [Pejorative and invective vocabulary in interpersonal conflict]. *Filolohichni studii*. 7 (2), 119–127. [in Ukrainian].

-
2. Karpa I. (2007). *Bitches Get Everything* [Bitches Get Everything]. Kharkiv. [in Ukrainian].
3. Karpa I. (2008). *Doblo i zlo* [Doblo and evil]. Kharkiv, 2008. [in Ukrainian].
4. Karpa I. (2004). *50 khvylyn travy* [50 minutes of grass]. Kharkiv. [in Ukrainian].
5. Muratova I. S. (2009). *Movna invektyva yak odynytsia verbalnoi ahresii* [Language invective as a unit of verbal aggression]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Filolohichni nauky»*. 48, 198–201. [in Ukrainian].
6. *Slovnyk ukrainskoi movy* (1980): [Dictionary of the Ukrainian language]. Bilodid I. K. (Ed.). (Vols. 1–11), 8. 298; 4. 24. Kyiv. [in Ukrainian].
7. Stavytska L. (2008). *Ukrainska mova bez tabu* [Ukrainian language without taboos]. *Slovnyk netsenzurnoi leksyky ta yïi vidpovidnykiv*. Kyiv, 11–70. [in Ukrainian].
8. Formanova S. V. (2013). *Stylistychni osoblyvosti invektyvy v ukrainskii movi* [Stylistic features of invective in the Ukrainian language]. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*. 20, 124–131. [in Ukrainian].
9. Formanova S. V. (2018). *Invektyva v suchasnykh internet-vydanniakh* [Invective in modern online publications]. *Young Scientist*. 9.1 (61.1). September, 121–124. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 21.11.2020

Схвалено до друку: 24.12.2020